

O'ZBEKISTON VA AFG'ONISTON HAMKORLIK MUNOSABATLARI

Ortiqov Ahad

Annotatsiya: Afg'oniston tarix davomida hokimiyat, iqtisodiyot, madaniyat markazlaridan biri sifatida uning atrofidagi mintaqalarning ta'sirchan geografiyalaridan biri bo'lgan. Geografik uzviylik va diniy, etnik, madaniy va lingvistik mushtaraklik mintaqa mamlakatlari taqdirini bir-biriga bog'lab qo'ydi. Afg'onistonning geografik uzluksizligi mintaqadagi davlatlar bilan ikki tomonlama va ko'p tomonlama munosabatlarda teng imkoniyat va muammolarni yaratdi. Umuman Markaziy Osiyo va xususan O'zbekiston o'zaro ta'sir o'tkazgan Afg'onistonning qo'shni geografiyalaridan biri bo'lgan.

Kalit so'zlar: Afg'oniston, savdo, fuqarolik, mamlakat, san'at, yoshlar.

O'rta Osiyo va Soviet Ittifoqida Afg'oniston-O'zbekiston aloqalari Afg'oniston Moskva munosabatlariga ta'sir ko'rsatdi. Soviet Ittifoqi qulaganidan so'ng, O'zbekiston mustaqil davlat sifatida Ittifoqning 25 mamlakatidan biriga aylandi. Afg'oniston 1991 yil 2 yanvarda O'zbekiston mustaqilligini tan oldi va Afg'onistonning Toshkentdagi elchixonasi 1991 yil 22 dekabrda tashkil etildi. Fuqarolik urushlari va Tolibon hukmronligi ikki mamlakat o'rtasidagi munosabatlarni keskinlashtirdi. Afg'onistonda Muvaqqat hukumati tashkil etilgandan so'ng, Kobulga elchi yuborish va Balxda konsullik ochish orqali O'zbekiston Afg'oniston bilan rasmiy aloqalarni o'rnatdi. Ikki mamlakat rasmiylari o'rtasidagi rasmiy sayohatlar sezilarli darajada oshdi va shu sababli tomonlar savdo, sanoat, madaniyat va boshqa sohalarida kelishuvlarni imzoladilar. Ikki mamlakat o'rtasidagi eng muhim kelishuv shu paytgacha Afg'oniston ehtiyojlarining katta qismini qondirib kelgan O'zbekistondan Afg'onistonga elektr energiyasini etkazib berish bo'yicha o'zaro anglashuv memorandumini imzolashdir. 2014 yilgacha Afg'oniston tashqi siyosatining G'arb va AQShga yo'naltirilganligi sababli Pokiston, Hindiston va Markaziy Osiyo mamlakatlari, shu jumladan, O'zbekiston Afg'oniston tashqi siyosatida ikkinchi darajali mavqega ega bo'ldi. Milliy birlik hukumati tuzilishi bilan Prezident Mohammad Ashraf G'ani o'zining tashqi siyosatini besh doirada belgilab berdi. Afg'onistonga qo'shni sifatida O'zbekiston Afg'oniston tashqi siyosatining boshida turar edi va ikki davlat o'rtasidagi munosabatlar yangi bosqichga o'tdi. Afg'oniston va Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi va Markaziy Osiyo

o'rtasidagi munosabatlarni chuqurlashtirish uchun 2014 yilda Prezident G'ani, sobiq savdo vaziri Muhammad Shakir Kargarni, Afg'onistonning Ozarbayjondagi sobiq elchisi va uning hozirgi idorasi rahbarini Afg'onistonning Hamdo'stlik bo'yicha maxsus vakili etib tayinladi. . 2012 yilda Afg'oniston Prezidentining Ozarbayjonda birinchi favqulodda va muxtor elchisi bo'lib ishlagan va Afg'onistonning Ozarbayjonda elchixonasini ochgan janob Kargar Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi va Markaziy Osiyoni yaxshi bilardi. Afg'oniston-O'zbekiston munosabatlarni chuqurlashtirish sobiq prezidentning Hamdo'stlikdagi maxsus vakili Muhammad Shakir Kargarning rejalarida birinchi o'rinda turardi. Uning sa'y-harakatlari natijasida O'zbekiston Turkmaniston va Qozog'iston bilan bir qatorda Afg'oniston tinchlik jarayoniga qiziqib qoldi va Afg'onistonda tinchlik muzokaralarini o'tkazishga tayyorligini e'lon qildi. Janob Kargarning sa'y-harakatlari tufayli afg'on talabalari birinchi marta o'zbek tilini o'rganish uchun O'zbekistonga yuborildi. Talabalarning O'zbekistonga yuborilishi ikki mamlakat o'rtasidagi madaniy diplomatiyaning boshlanishini anglatadi. Yangi hukumat davrida Afg'onistonning O'zbekiston bilan munosabatlarni chuqurlashtirish tashqi siyosatning ustuvor yo'nalishi bo'lib qolmoqda. Tinchlik va Kovid-19 ga qarshi kurash Afg'oniston hukumati bir vaqtning o'zida yengish kerak bo'lgan ikkita hodisa edi. Afg'oniston urush paytida va qashshoq mamlakat sifatida Koronaga nisbatan eng zaif mamlakatlardan biri sifatida tanilgan. Koronavirus tarqalishi paytida oziq-ovqat narxlarini barqaror ushlab turish Afg'oniston hukumati va aholisini tashvishga solgan masalalardan biri edi. Afg'onistondagi tojning birinchi to'lqinida materiallar narxi oshishi va odamlar xom ashyo sotib ololmasliklari ehtimoli katta edi. Hukumatning sa'y-harakatlari natijasida O'zbekiston Afg'onistonga yuzlab tonna oziq-ovqat va sog'liqni saqlash buyumlarini etkazib berishga rozi bo'ldi. Ushbu oziq-ovqat mahsulotlarining Afg'oniston bozoriga kirishi Afg'oniston bozorida un narxlarini barqaror ushlab turdi va Afg'onistondagi toj inqirozining katta qismini boshqardi. Joriy yilning 29-kunida birinchi marta O'zbek milliy tili kuni hukumat tashabbusi bilan Prezident G'ani, Birinchi vitse-prezident, Senat Spikeri ishtirokida Prezident devoni rahbari Muhammad Shakir Kargar boshchiligida bo'lib o'tdi. va boshqa hukumat amaldorlari hamda O'zbekiston Bosh vazirining o'rinbosari general Oktamovich Omarzakov Prezident Saroyining Tinchlik saroyida bo'lib o'tdi. Afg'oniston Prezidenti tantanali marosimda Stalin fojiasidan 100 yil o'tib, bugun Afg'oniston va O'zbekistonning ajralmas munosabatlari borligini va bu do'stlik davom etishini aytdi. O'zbekiston Bosh vazirining o'rinbosari Sardar Okamovich O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning murojaatini o'qidi. Xabarda Mirziyaf 200 nafar afg'on talabalariga o'z davlatining ta'lim yordamini

davom ettirishga va'da berar ekan, ikki mamlakat o'rtasida har tomonlama doimiy hamkorlik zarurligini ta'kidladi. Ushbu marosimni o'tkazish madaniy diplomatiya va odamlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashda burilish nuqtasidir; Chunki ushbu marosim ikki mamlakat o'rtasidagi mashhur munosabatlar va Afg'oniston va O'zbekiston o'rtasidagi etnik mushtaraklikni ifoda etdi. Afg'oniston rasmiylarining O'zbekistonga tashriflaridan so'ng, 2020 yil avgust oyida Muhammad Hanif Atmar yuqori darajadagi delegatsiya boshchiligida mamlakatga tashrif buyurdi va o'zbek rasmiylari bilan Afg'onistonga elektr energiyasini etkazib berish bo'yicha o'n yillik shartnoma imzoladi. O'sha yilning noyabr oyida prezident devoni rahbari Muhammad Shokir Kargar O'zbekistonga sobiq ta'lim vaziri vazifasini bajaruvchi Abdul Tavab Bala Karzay tarkibiga kirgan yuqori darajadagi hukumat delegatsiyasiga rahbarlik qilish uchun tashrif buyurdi. Tashrif chog'ida O'zbekistondagi 96 afg'on talabasining muammolarini hal qilish paytida ikki mamlakat Ta'lim vazirliklari o'rtasida o'quv memorandumini imzolandi. Afg'oniston va O'zbekiston o'rtasidagi o'zaro tovar ayirboshlash hajmi hozirgi kunda nisbatan cheklangan, ammo ahamiyatsiz ikkala mamlakat uchun ham muhim ahamiyatga ega. Umumiy o'zaro savdo (eksport va import) deyarli 600 million AQSh dollarini tashkil etdi. 2012 va 2013 yillarda keskin kamayib ketguncha, 2014 yilda 700 million AQSh dollaridan oshdi. 2015 yildagi 340 million AQSh dollaridan (1- jadval); 2016 yildagi dastlabki ma'lumotlar taxminan 500 AQSh dollar miqdorida tiklanishni ko'rsatmoqda million. Afg'oniston nuqtai nazaridan, umumiy importning 5% dan 10% gacha (yoki orqali) keladi. O'zbekiston. To'liq ma'lumotlarga ega bo'lgan so'nggi yil 2015 yilda O'zbekistondan import qilingan mahsulotlarning soni o'tgan yilga to'g'ri keldi 336 mln. AQSh dollari yoki Afg'oniston importining 4,4%. Xuddi shu tarzda Afg'onistonning O'zbekistonga eksporti yiliga atigi 0,3 million AQSh dollari miqdorida Afg'oniston eksportining ahamiyatsiz qismi to'g'ri keldi. Shunga ko'ra, ikki tomonlama savdo balansi doimiy ravishda va Afg'oniston uchun sezilarli darajada salbiy Bundan tashqari, Afg'oniston va O'zbekiston o'rtasidagi Tijorat - kengayish uchun masalalar va variantlar O'zbekistondan import, o'zgaruvchan bo'lsa-da, deyarli barqaror bo'lib, O'zbekistonga eksport qilmoqda 2012 yildan 2015 yilgacha har yili pasayib, dastlabki 6,3 million AQSh dollaridan 0,3 million AQSh dollarigacha. O'zbekiston nuqtai nazaridan Afg'oniston o'rtacha bozor bo'lib, ular orasida hisobga olinadi Jami eksport hajmining 5% va 10%. XULOSA Yuqorida keltirilgan tahlillardan ko'rinib turibdiki,

O'zbekiston o'rtasidagi savdo-sotiqqa ta'sir ko'rsatadigan masalalar ro'yxati va Afg'oniston uzoqdir. Shu bilan birga, unutmazlik kerakki, umumiy muhit So'nggi

yillarda o'zaro tovar ayirboshlash ancha yaxshilandi va muhokama qilish uchun ajoyib imkoniyat yaratildi masalalarni ikki tomonlama maslahatlashuvlar va hamkorlik orqali hal qilish. Ushbu maqolada keltirilgan barcha masalalar Afg'oniston va O'zbekiston tomonidan birgalikda hal qilinishi kerak bo'lgan masalalar yoritib berildi. Biroq, ikki tomonlama muzokaralarda ularga murojaat qilish hali ham kelishmovchilikni oldini olishga yordam beradigan muvofiqlashtirilgan yondashuvni osonlashtirish foydasiga olib keladi. Xuddi shunga o'xshash tarzda, ba'zi masalalarni davlat sektori eng yaxshi hal qilishi mumkin bo'lsa ham, boshqalar xususiy sektor faoliyati uchun ko'proq mos keladi va ko'pchilik birgalikda yondashishni talab qiladi

REFERENCES

- 1 –“ Afg'oniston-O'zbekiston munosabatlarining yangi yangi bosqichi” Qodiri Ahmad Qais, Daily 8 Morinig 2020.
- 2 - “ACCI Calls for Expansion of Trade Ties with Uzbekistan”, Ariana News, 01 August 2017.
- 3 –“ O‘zbekiston va Afg‘oniston hamkorlikning yangi bosqichini boshlamoqda” Maksim Yeniseyev, 2017-12-13
- 4 - ACCI 2017: ACCI Business Tendency Survey Report, June 2017